

"EDINOST"

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

"Edinost" stane:

za vsa leta gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta . 3.— 4.50
za četrt leta . 1.50; 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.

Na naročbe brez priloženih naročilne se upravnitvo ne odpa.

EDINOST

Oglas in oznanila se računa po 8 nov v vsaki v petini; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana javne zahvale, osmrtnice itd. se računa po pogodbi.

Vsi napisi se pošiljajo uredništvu Piazza Caserma št. 2. Vsako pismo mora biti frankovano ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Narocnino, reklamiranje in inserate se pri upravnitvo Piazza Caserma št. 2. Odprte reklamacije o proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

V edinost je m. č.

Kratkovidnost.

Nemcev postopanje proti nam tolmajmo si kaj lahko, kajti cilj, po katerem tečijo, nam je vsem jasen: oni delajo za veliko nemško idejo. In sicer delajo v prosep te ideje po fino proračunjenem načrtu — dosledno, vstrajno in z vsemi mogočnimi sredstvi, posnemajoči svojega gospoda in mojstra in vsvaritelja velike Nemčije, železnega Bismarka, ki je rekel, da moč gre pred pravico. — Bismarck je vsvaril veliko nemško državo, ali silnim Germanom je še vedno premajhna: das Vaterland muss grösser sein. To je sedaj parola v nemškem taboru, kateri se pokorijo vsi tevtoni, začeni pri Bismarku doli do najbornejšega turnarčka. Pangermanizem je ona obljubljena dežela, po kateri hrepene gospoda Nemci; obljubljena ta dežela naj bi se opirala z jedne strani ob Baltiškó, z druge pa ob — adrijsko morje. Ideja ta je sicer gorostasna, ali Nemci so uverjeni, da je izvršljiva. Ta zavest jih jači in dela vstrajne, da ne nehajo sanjariti o še sijajnejši národni bodočnosti.

Ne da se tajiti, da ne bi bili Nemci v poslednjih treh desetletjih dosegli velikanskih vsehov. Ako pa motrimo upravljanje, kakimi sredstvi so dosegli te vsehove, pridemo do zaključka, da so jih dosegli, ker so mnogoštevilni, po svojih društvi dobro organizovan in lokav narod. Mnogokrat čitamo, da so v poslednji francoski-nemški vojni nemški učitelji vrgli Francoze ob tla. Mi bi rekli, da je to menenje krivo in da se toli hvalisani nemški „kulturni“ skazuje preveč časti. Moč Nemcev tiči v dovršenem njih militarizmu in v dobri narodni organizaciji. Nemci so izborno pogodili to-le dvojno: vili so potem raznih društev — to naj si zapomnijo naši: neradikalci! — nemški šovinizem v vsa nemška srca in uporabljali so za svoje navene činitelje, kateri bi jim morali biti že po naravi nasprotni. V letu 1866. so bili Italijani kladivo, s kojim se je

začela graditi velika nemška država, á leta in leta štítala jim je Rusija hrbet, da so se mogli svobodno gibati na vse strani. Obče pripoznana resnica je, da Nemci ne bi bili dosegli nikdar tacih vsehov, kakorane so dosegli v letu 1870, da jim tega ni omogočila Rusija. Po francosko-nemški vojni jeli so obračati vso pozornost svojo — državi naši in jeli so se vsehovno vtikati v notranje naše zadeve. Trud jim ni bil zastoj: vpliv njih je tako narastel, da je vsak državnik naš skrbno pazil — in pazi, žal, še danes — kako vreme je v Berlinu. In kdor ni pazil, padel je. Padec Hohenwartov je bil svarilen vzgled vsem njega naslednikom.

Nikakor nismo grešili proti resnici, ako smo rekli, da so si Nemci vso slavo svojo priborili pripomočjo lokavosti: kakor so popred zapleli Rusijo in Italijo v svoje mreže, tako so potem iskali, in tudi našli, zaveznikov v naši državi, zaveznikov, koji bi jim morali biti že po naravi neizprosni protivniki. Nemci hočejo pač graditi most do Adrije, a ne zgolj lastnimi močmi in lastno dlanjo, ampak pripomogli naj bi jim k temu zaslepiljeni in kratkovidni narodi in še bolj kratkovidni državniki in diplomatje. Največje napotje bodočemu nemškemu slavju pa je Slovanstvo, osobito avstrijsko Slovanstvo. Od todi silni ardi do nas: to je vzrok, da nam je germanizem napovedal neizprosni boj. Teco združeno in jednemu in istemu cilju služee nemško časopisje — ne izvzemši veliko večino avstrijsko-nemških listov — izbralo si je prefino taktiko: medeno-sladkimi besedami preslepilo je Madjare in avstrijske Italijane, da so se dali vpreči pred voz velike Germanije; Italijani in Madjari naj bi Nemstvu pomogli, da vrže nas ob tla. Ordre de bataille v boji proti Slovanstvu določuje se v Berlinu, od tam prihajajo vse dispozicije, a berolinske ukaze izvršujejo točno — Nemci in Madjari, ker so se dali preslepiti. Ti posled-

nji menijo, da delajo za-se, da delajo za evropsko civilizacijo, za kulturo, za svobodo — v resnici pa delajo za nemško nenasitljivost. Kako kratkovidni so vender!

Tu so nam na mislih osobito naši Italijani. Sedaj se jim godi tako dobro v vsakem pogledu, da ne bi si mi za vse večne čase nič boljšega želeli; skrajna drznost bi bila, ako bi hoteli trditi, da se jim godi kakoršna si bodi krivica. Sedaj pa vprašamo gospódo: se jim-li nič ne sanja, kakó bi bilo, ako bi nemška povodenj do korenike izrula n. pr. slovenski živelj? Menijo-li kratkovidneži, da bi ta nemška povodenj obtičala na Krasu ali v vipavski dolini? Zapomnijo naj si, da se isti dan, ko pademo mi, zruši nemško-italijansko prijateljstvo in da tudi oni ne ubeže usodi, koja je nas doletela. Nemško valovje razlilo bi se po vseh pokrajinah, po kojih živajo Italijani sedaj vse narodne pravice in popolno svobodo, in to valovje bi prineslo nemški jezik v urade kot izključno uradni jezik in v šole kot izključno učni jezik. Slep in gluh je, kdor tega ne slutí. Avstrijski Italijani, nasprotujoči opravičnim zahtevam Slovencev, kažejo se sila kratkovidne: pobijajoči narodnost našo kopljejo sami sebi grob. Družee se z Nemci proti nam, rušijo sid, ki jih je do sedaj varoval veliko-nemškega naliva. Ako ne bi bili kratkovidni, morali bi pogoditi, da je le v njih korist, ako se okrepi slovenski živelj in ako žive s tem življem v božjem miru. Tako pa delajo le ad majorem Germaniae gloriam. Nasledke naj si sami sebi pripišejo!

Vzgojujmo si mladino!

(Dopis iz okolice.)

Mladi naš naraščaj prepuščen je po nekakem popolnoma osodi: iz okoličanskih otrok postanejo lahko narodnjaki, a postanejo prav lahko tudi pravi renegate. Nasprotni stranki je na razpolago promnogo

sredstev v to, da napravljajo renegate iz otrok slovenskih okoličanskih starišev. V predmestjih, kakor n. pr. sv. M. M. Gorenji, v Kadinu, Koloniji in deloma v Škorklji ni nijedne domače šole, otroci pohajajo mestne italijanske ljudske šole, — kjer se priučo sramovati se rodnega svojega jezika. Že sedaj naletimo med prebivalci rečenih predmestij mnogo mož srednje starosti, kateri niti ne vedo čitati slovenskega pravopisa in kateri dosledno nikoli ne čitajo slovenske knjige, slovenskega lista. Nedavno videli smo v neki tržaški cerkvi moža v okoličanski narodni noši, a z debelo italijansko molitveno knjigo v rokah! Ako pa je že sedaj tako, kaj bode pa še le čez nekaj desetletij?!

Gledé na predmestja in na spodnjo okolico sploh, treba je, da smo jako oprezni. Gorenja okolica drži se še deloma dobro. Ona je tudi več oddaljena od mesta — in tam imamo vsaj ljudske šole brez razupitih italijanskih paralek — kakor je to v spodnji okolici v navadi.

V prvi vrsti treba torej, da branimo kjer preti največa nevarnost: v predmestjih, oziroma v celi spodnji okolici skrbeti nam je za mladi naš naraščaj.

V Rojanu imamo otroški vrt našega šolskega društva in v kratkem se otvori nov na Greti, kateri bode važnejši nego oni v Rojanu. Po prizadevanju Svetoivanjskih rodoljubov ter s pomočjo naše šolske družbe otvori se i pri sv. Ivanu v kratkem privaten naš otroški vrt.

To je že nekaj, a primeroma malo. Otroška vrta bodeta koristila posebno na Greti in v Rojanu, kjer so naše narodne razmere za mnogo na hujšem nego pri sv. Ivanu. V imenovanih otroških vrtilih pa se bode vzgojevalo na stotine naših otročičev, katere, kakor je upati, odtrgamo za vedno tujemu žrelu!

Mi Slovenci bi se prav dobro držali tukaj v Trstu, ako bi imeli močno šolsko družbo, slično nemškemu Schulverein-u. Enaka močna družba naj bi obračala vso pozornost na Trst, ter ustanovila tu v

PODLISTEK.

Nevarr: írenotki.

Prosto poslovenil Avguštin Janša.

(Dalje.)

Skozi raztrgane oblake gledal je mesec na pokopališče. Komaj petdeset korakov pred seboj zagledal sem bele križe in križčke; veter je šumljal po velem listju. Nekako tesno mi je bilo pri srci in obžaloval sem, da nisem izvolil poti na okoli. Ali preblizo sem že bil pokopališču, in ni kazalo vračati se. Ojačil sem se torej ter pogumno stopal ob grobeh, katerih hribčki so ležali na obeh straneh. Še kakih pet korakov in imel bi pokopališče za hrbtom; kar zagledam — tako se mi je dozdevalo, — nekaj belega; pred mano je stala velikanška postava, v belem prtu oblečena, ter roke proti meni moleča. Da sem bil bolj mirne krvi, počakal bi bil, da zopet posveti mesec, kterega je ravno oblak zakril; toda zgubil sem pogum ter hitel naprej. Kaj razločno čul sem stopinje in šumenje listja ter čutil, da mi je pot na čelo stopil. — Pozabil sem opominj ptujčev ter hitel v cerkev. Odprem malo prislo-

njena vrata. Vstopivši hitim za oltar hoteč se tam skriti. Nezavesten zgrudim se na mrzel kamen. Ko se zavem, se dolgo nisem mogel domisliti, kaj se mi je prigodilo; sramoval sem se zdaj svojega strahu, ko se domislim, da sti bili dve vrbi, stoječi pri vratih pokopališča, vzrok mojega strahu. Hoteč cerkev zapustiti se silno začudim, ko najdem vrata zaklenjena. Kaj toraj? Do jutra na mrzlih tleh ležati? Na vse zadnje udati sem se moral vendar-le svoji usodi, kajti grobokop je stanoval v vasi in okna ne bi mogel odpreti, če bi se mi tudi posrečilo tako visoko priplezati. Sedaj pa se me polasti druga grozna misel: kaj pa če družega dne nikdo ne pride v cerkev in ostanejo vrata zaprta? Jezil sem se radi svoje neosnovane plašljivosti, toda to mi nič ne pomaga. Podam se v spovednico, stoječo za altajem, da nekoliko zaspim in mirno pričakujem prihodnjega jutra. Mejpotoma zapazim veliko štirivoglato luknjo. Ker sem bil že mnogokrat v tej cerkvi, spomnim se, da je na onem mestu stala železna plošča, popisana z zlatimi latinskimi črkami. Ljudje so rekali, da je to grob onega, ki je cerkev ustanovil. Strah, s katerim sem se prej

norčeval, se je povrnil; samota in tihota, obdajajoča me, blede svetloba meseca, prihajajoča skozi pisano okno, temna tla, popisi groba: vse me je tako strašilo, da sem se spomnil govoric, kaj se je že na tem kraju godilo. Oprl sem se na nek steber, da ne bi se zopet zgrudil. Tedaj se spomnim, da je jedna ura že minula; po jedni uri nimajo, kakor ustna poročila pričajo, mrtvi do živih nikakoršne moči. Pogledam na uro in vidim da je že odbila četrta na dve. Začel sem svobodneje dihati in zavest, da nimajo mrtvi po drugi uri nikakoršne moči, me je okrepila: vse reči okoli mene so se hipoma predrugačile. Misleč, da so omenjeno ploščo radi popravil dvignili, približal sem se grobu ter pogledal v praznoto. Silno se začudim, ko vidim v grobu, ki je meril kakih 8 čevljev, tri osebe, sedeče pri mizi, na kateri je bilo mnogo meni neznanega orodja in priprav.

Pri mali lučici delale so tako pridno, da niso zapazile mojega prihoda. Kdo so bili ti možje in kaj so delali, sicer nisem vedel, a jasno mi je bilo takoj, da njihovo delo mora biti tako, da se boje belega dne.

Ulegel sem se na tla tako, da je moja

glava do polovice čez luknjo gledala, da bi to delo pregledoval. A delo se je zdaj predrugačilo. Na mizi, kjer je stala velika stiskalnica, sedela sta zdaj samo dva moža; natanjko sem spoznal vaškega brivca in pa tujca, kateri me je pred jedno uro svaril v cerkev hoditi. Tretji bil je grobokop; sedel je pred malo železno pečico, in ogenj pihal, da ne ugasne.

Delo teh mož sem kmalu spoznal; videl sem, da je brivec denar v roko vzel ter ga pregledoval. „Ponarejevalci denarja“ bila je prva moja misel. Kaj storiti? Ko bi tudi brivca in grobokopa užugal, vem, da bi mi zasadił moj svarilec takoj meč v praa, ki je ležal poleg njega na mizi, kajti že njegov grozni obraz me je prestrašil, ko sem ga prvokrat videl. Če tudi sem zri „duhove“ (!), bil sem vendar miren, ker sem vedel, da je moje življenje od mojega miru odvisno.

Vsled strahu, da bi me ne zasadił, nisem si upal premakniti ni jednega uda. Ko bi me zasadił, bil bi v oblasti v teh mož in Bog ve, kaj bi se z menoj zgodilo. Misll sem, najboljšje je, da zlezem počasi nazaj, in se skrijem. Kam? še sam nisem vedel.

(Konec prih.)

ličnih predmestjih in spodnji okolici kakih deset otroških zabavišč, ter tu in v mestu samem, več narodnih ljudskih šol: vspeh tega delovanja pokazal bi se kmalu! Naša šolska družba sv. Cirila in Metoda obrača sicer vso pozornost na Trst in vzdržuje tu prevažna zabavišča in narodno šolo, a denarna sredstva te naše družbe niso taka, da bi se mogla primerjati z „Schulvereinom“.

Skrbeti nam bi bilo toraj i drugim potem za vzgojo naše dece, skrbeti da postanejo kedaj iz sedanjih dečkov vrli narodnjaki, in iz malih deklic skrbne matere — prave domačinke!

Pred časom zjedini se je v Barkovljah nekaj dečkov, kateri so si ustanovili med seboj otroško pevsko društvo. Ti dečki so napravili pred časom svojo veselico, o kateri smo vam že poročali. Glejte, mnogokateri bi se morda temu smijali! A pomisliti moramo dobro, kak ogenj se tem potem užge v mladih srcih, pomisliti je, da postanejo iz teh dečkov možaki, kateri bodo krepko držali našo zastavo; in ako dobro mislimo, miniti mora pač vsak smeh, ako smo res narodnjaki.

Vse se je vršilo vrlo dobro in vse se je čudilo tem dečkom glede njih pridnosti. Pri tej veselici pa je bilo posebno veliko število žensk in otročičev, kateri nimajo prilike udeleževati se večjih veselice in na te uplivala je prav dobro imenovana deška „beseda“.

Matere naše bile so povsem zadovoljne, a drugi dečki iz družih delov vasi ustanovili si so še dve drugi jednaki društvi. Ti društvi priredili so tudi svoji otroški veselici. Posebno zadnja veselica, kateri je bila na čelu učeča se mladina, bila je kaj posebnega. Oder je bil uprav lep, deklamacija in druge predstave pa izvrstne, skoraj neverjetne. In tako se širi narodni čut po mladih barkovljanskih srcih; mladi posnemajo tu stare in koraka se vrlo naprej pod narodno zastavo! Širi se med temi otroci naša, slovenska pesen, katera, vcepiljena v ta srca, pač nikoli več ne uvene! Kar je mogoče v Barkovljah, to bi moralo biti mogoče po celi spodnji okolici, posebno pa v Škednji, sv. Ivanu in v Rojanu. Dečkom, končavšim svoje 13. leto in ostavivšim ljudsko šolo, treba je vcepiti pravi ogenj. To so leta, v katerih je okoličanski deček tako rekoč „na tehnični“ in ne ve se, na katero stran pade. Tedaj pa bi bilo skrbeti, da dobe in čitajo ti dečki dobre, primerne in koristne naše knjige. Zvezki, kar jih je izdala do sedaj „Družba sv. Cirila in Metoda“, so za to jako primerni, a jako radi bi čitali ti dečki tudi male povestne knjige, katere izdaja Giontinijeva knjigarna v Ljubljani. Izbrati bi bilo treba tudi knjige, v katerih se opisuje ljubezen do domovine in katere bi prav za prav največ uplivalo na ta naraščaj. „Vrtec“ bi bil v tem obziru najprimernejši, a če se ne more dobiti „Vrteca“, kateri več stane, dobe se lažje druge male knjige.

Ako pomislimo, da bi to delovanje obsezalo le spodnjo okolico, predmestja, izpreviditi nam je koj, da ni neizvršljivo. Delovati bi bilo treba in se malo truditi; oni pa, katerim se zdi vsako narodno delo preteško, žrtvovali naj bi vsaj nekaj desetec v ta namen — in sad tega pokazal bi se kmalu.

Vzgojujmo si toraj našo mladino, ker ona nam vstvarja prihodnost — ker le ona nam more postati verna straža ob „Adriji!“ Skrbimo za nedolžne, a ljubezen vzbujajoče veselice; ta namen dosežamo najlože s primernimi igrami, kakoršnih je „Vrtec“ že obilo priobčil.

Skoro povsod po okolici imamo pevska društva in dotični pevovodje ali tudi izurjeni dobri pevci bi lahko skrbeli za poučevanje dečkov v narodnem petju. Brez dela ni jela — a delo v tem obziru bilo bi pač stotero poplačano! In ti dečki spominjali bi se gotovo pozneje — kot možje in rodoljubi — s hvaležnostjo onih, kateri

so jim vcepili v mladosti v glavo in v srce ljubezen do domovine in do rodnega svojega jezika!

Politični pregled.

Notranje dežele.

Njegovo Veličanstvo podarilo 2000 gl. za one prebivalce v radovljiškem okraji, ki so po povodnji bili poškodovani.

Torej niso nič hasnile vse intrige, vsa obrekovanja in hujakanje: Nj. Veličanstvo dojde v Prago dne 26. septembra.

„Fremdenblatt“, pišoč o potovanji tem, pravi, da si cesar v Pragi ogleda marljivo delo naroda češkega, nemško delo pa bode obédoval v Liberci. S tem je preprečeno tolmačenje tega poseta v strogo narodnem zmišlju. Nameni cesarjevega potovanja na Češko so veren izraz vse z jednako iskrenostjo objemajoče ljubezni monarha do svojih narodov — kakor tudi one politike, koje se je vedno tesno držal sedanji ministrski predsednik in se je bode tudi v bodoče držal.

V današnjem uvodnem članku omenjamo, kako drzno se Nemci gori v rajhu vtikajo v naše notranje zadeve. Skrajno nesramno pa se vedejo „Münchener Neueste Nachrichten“, ki se ne utikajo samo v naše notranje zadeve, ampak bi hočele celo uplirati na našega vladarja ter mu kar diktirati, kam sme iti in kam ne. Umazani list vaklika: „V mesecu septembru stianes cesar Fran Josip I. svojemu zavezniku, nemškemu cesarju, roko, a malo pozneje naj bi dovolil, da ga proslavljajo češki protivniki zveze!“ Pomen teh besedi je jasen: cesar bi ne smel iti v Prago, cesar naš ne bi se smel prepričati o udanosti svojih slovenskih podanikov.

Znano je, da se hočejo južni Tirolci, to je Italijani, po vsej sili odcepiti od ostale Tirolske ter žele, da postane južna Tirolska povsem avtonomna. To je priarčna želja vseh Italijanov. Nemški konservativci so se vedno odločno upirali tem zahtevam. Čitatelji naši se še spominjajo, da sta se bivšemu deželnemu zboru tirolskemu predložila dva načrta glede avtonomije južne Tirolske. A ta načrta nista ugajala ni jednim ni drugim: nemškimi konservativcem segala sta predaleč, Italijanom pa sta bila nedostatna, kajti oni žele popolnega odcepljenja. Dasi so Italijani vedeli, da ne dosežejo nikakega praktičnega uspeha, silili so vendar, da stvar pride v deželni zbor na dnevni red, ker so iskali vzroka, da nastopijo politiko absistence. Ko pa je vlada dooznala, da Italijanom ni do družega, nego da prirede demonstracijo, razpustila je nenadoma in predčasno deželni zbor ter tako prekrizala račune Italijanov. Italijanski poslanci — liberalni in klerikalni — naznanili so potem deželnemu glavarju, da položijo svoje mandate. Ker pa italijanski konservativci nočejo nadaljevati absistenčne politike, razdvojili so se z liberalci in utegnle ta razpor uplirati na prihodnje volitve v korist konservativcem.

Za nas je zadeva ta velezanimiva, ker obstoji nekaka analogija mej južno Tirolsko in južno Štajersko. Slediti hočemo pazno uprašanju avtonomije južne Tirolske, kajti nikakor ne smemo dovoliti, da bi se Slovence merilo z drugim vatlom, kakor tirolske Italijane.

Na Dunaji izšla je neka brošura, v kateri spisovatelj predlaga, da se število naših častnikov pri pešcih in lovcih za čas miru pomnoži za 105 štabnih častnikov, 105 stotnikov in 1800 poročnikov. S tem bi dosegli, da bi vsaka kompanija imela 3 nižje oficirje. Nadalje zahteva brošura, da se pomnože premije za podčastnike, da se poviša prezenčno število na sto glav pri vsaki kompaniji, da se poveča število častnikov konjice, pomnoži topničarstvo za 14 častnikov, 2604 mož,

1980 konj in 84 topov in da se vse potrebno ukrene za preskrbljevanje vojakov za časa vojske. Ker pa glasilo ministerstva vnanjih zadev, dunajski „Fremdenblatt“ istotako zahteva povišanje svote za vojaške potrebščine za 16 do 18 milijonov — kaže, da so to brošuro spisali v odličnih krogih. „Fremdenblatt“ pa nam ne pove, od kod jematj vedno novih milijonov.

Dne 26. t. m. odkrili so v Zagrebu Kačićev spomenik. Ban hrvatski govoril je slavnostni govor. Neopisivo naudušenje je nastalo, ko je pala zavesa raz spomenik.

Vnanje države.

Ruska carica pojde v mesecu oktobru na Francosko.

Veliko senzacijo napravila je vest, da odide ruski minister vnanjih zadev pl. Giers na dvamesečni odpust; poda se baje v gorenjo Italijo, kjer misli ob jezeru Lago Maggiore preživeti ta dopust. V obče se misli, da ta dopust znači njega odstop. To bi značilo, da je vnanja politika Rusije krenila na drugi tir. Giers bi bil torej prva žrtva francosko-ruskega dogovora.

Rumunska kraljica je nevarno bolna in se zdravi v Benetkah. Bolna je na živelih.

Pri Črnogorcih, naseljenih v okraji Toplica, bilo je več slučajev upora proti oblastvom. Minister notranjih zadev vprejel danes deputacijo naseljencev in poslušal njih pritožbe.

Govori se, da je srbski finančni minister odstopil.

V republiki Chile v južni Ameriki vrše se hudi boji mej vladino vojsko in takozvanimi kongresisti. Vesti o tem boji nasprotujejo si dan na dan: danes pravijo, da zmagujejo vojaki republike predsednika, jutri trdi se nasprotno. Zadnje vesti pravijo, da je kongresistom povratek do mornarice prestrižen. Ako je to res, je njihov poraz gotov.

DOPISI.

S Pomjanščine dne 25. avgusta. [Izv. dopis.] Kjer koli se naši istrski slovanski kmetje začno gibati ter malo povpraševati, kam prav za prav gredo visoke občinske doklade, koje plačujejo; zakaj se jim občinski zastopi nepristopni, dasi plačujejo toliko in toliko davka; zakaj se jim za branjuje pečati se z občinsko in deželno upravo; odgovarjajo jim njihovi nasprotniki: „Ščičavi eri e ščičavi dve restar“.

Nekateri prijatelji kmetkega stanu, videvši kako so se osvobodile občine: Dekani, Dolina, Buzet, Pazin, Žminj, Barbana itd., jeli so tolmačiti kmetom prostrane občine pomjanske, naj se tudi oni probude in oslobode. Besede njihovih so padle na rodovitna tla: kmetje počeli so na vse kriplje na to delati, da se postavijo na lastne noge. To pa grozno jezi naše nasprotnike, da se je ta „neumni ščičavo“ slednjič tudi probudil; in ker ne vedo, kako bi drugače dali duška jezi svoji, sikajo srd svoj na veleč. duhovščino, učitelje in vse one osebe, kojim gre za sluga, da so se kmetom jele odpirati oči. V svoji veliki zadregi tuhtajo na vse mogoče načine, kako b s praznimi obečanja prevarili uboge kmete: na vseh straneh merijo ceste, mostove, cerkve, zvonike itd. Obljubili so dovršiti pet mostov, zvonik z uro v Kostaboni, cerkev v Pomjanu, cesto iz Marezig čez sv. Anton itd. Če so prebivalci teh sel dovolj zvitji, morajo povprašati: kdo je poslal te „komisije“ in s kakšnim denarjem mislijo zidati vse te mostove, cerkve, zvonike itd. Pa še nekaj imeli bi pripomniti: ker so vse to obečali pod pogojem, da ljudstvo glasuje z lahonsko stranko, smatratj moramo tako početje kot kupovanje glasov. Škoda, da se c. kr. okrajno glavarstvo v Kopru ni prepričalo, kaki so ti komisijoni.

No, kolikor čujemo iz Kostabone, Loparja in Krkavcev, niti ta obečanja ne pomorejo lahonski stranki do zmage. Ker jim torej tudi ta obečanja ne hasnejo, letajo kakor besni okoli — in žnjimi nekateri prodanci iz Pomjana, Krkavcev, Bošta in Loparja — da napajajo kmete ter jih zapeljujejo, da bi volili z nasprotniki. Gori imenovane lačne Judeže priobčimo že svoječasnó v „Edinosti“. — Orožje naših nasprotnikov je nepošteno, sramotno. Grdijo duhovnike, učitelje in osobito gosp. Deškoviča ter strašijo kmete, da ako volijo se slovensko stranko, pridejo pod Hrvatsko, ki je polna dolgov. Ali so hudobni ti Lahoni in njih domači pomagači, in neumni vsi oni, ki jim kaj verujejo.

Ni je občine v celi Avstriji, kjer bi se dogajale take stvari kakor pri nas: tajnik pomjanski odstopil je — ako se ne motim — v dvajsetih mesecih že trikrat iz službe, tako, da ima sedaj župan pomjanski tri pisarje poleg sebe — glavno besedo pa ima seveda še vedno: tajnik. Nasprotniki naši so to fino preračunali, kajti videč, da ljudje niso zadovoljni s tajnikom, zasnovali so tako, da je tajnik odstopil in da more župan reči: glejte tajnik ni več v občinski službi, torej nimate vzroka se še jeziti. Ali vrabci na strehi divkajo, da se zopet povrne naš Piero, ako zmagá stranka dosedanjega župana. In potem morda pridejo v občinski zastop kake nove „kapusove glave“, kakor se je svoječasnó izrazil o nekaterih možeh naše reprezentance, ne morda kak Slovenec, ampak mož naspotne stranke.

Volilne liste bile so, kakor je že navada, pristransko sestavljene. Ali mi nismo spali, ampak uležili smo do 300 reklamacij. Ker pa je bil čas prekratke, nismo mogli priložiti vseh potrebnih podatkov in zato so romale reklamacije trikrat od glavarstva v Kopru v Pomjan. Z dnem 20. t. m. rešilo je glavarstvo vse reklamacije. V nedeljo smo se nadjali, da izvemo za volitve določene dneve; toda motili smo se. Kaj čakajo torej? Hočejo morda še kako komisijo v Gažen poslati?

Ljubi slovenski kmetje prostrane občine pomjanske: nikar ne slušajte domačih odpadnikov in tudi ne naših koperskih nasprotnikov; ne dajte se varati po praznih obečanjih, kajti nasprotnikom je le do tega, da ostanete še naprej ščičavi! Oklenite se duhovščine in slovenskih prijateljev vaših, kateri vam sicer ne obečajo zlatih gradov, a hočejo pošteno delati v vašo korist. Bodite zložni, da se oslobodite tujega jarma. To bode v čast vsemu narodu slovenskemu. Zapeljivcem obrnite hrbet ter zaupajte onim, ki vam v resnici dobro hočejo: glasujte zložno za novi zastop, kakoršnega vam predlaga narodna stranka!

Različne vesti.

Od sl. c. kr. redarstvenega vodstva prejeli smo sledeči popravek:

Št. 2154/Res.
Gospodu Maku-u Cotič-u
Izdajatelju in odgovornemu uredniku lista „Edinosti“
v Trstu.

Pozivom članku „Slavnost Del. podp. društva“ v številki 68 „Edinosti“ od 26. tek. mes. in v smislu §. 19 tisk. zak. Vse se povablja, da tiskajte v prihodnjo številko sledeči popravek:

Ni resnici primerno, da je policijsko vodstvo prepovedalo slovesni obhod „Delalskega podpornega društva“ v cerkev in razvitje zastave pri veselici.

Delalako podporno društvo po novih pravilih nima zastave in družtveno vodstvo je zamudilo v pravem času potrebno dovoljenje si isprostiti.

V takih razmerah C. K. Redarstveno Vodstvo ni moglo razvitje ene neobstoječe zastave ni privoliti ni prepovedati.

C. K. Redarstveno Vodstvo.
V Trstu, 27. avgusta 1891.

P e l z.

Imenovanje. Naučni minister imenoval je profesorja na učiteljski v Kopru, Ivana Markelja, ravnateljem tega zavoda.

Ljudsko štetje. Čujte in strmite: v Rojanu so našli 414 Nemcev, 1172 Slovencev in 4384 Italijanov. Zdaj nam pa povejte, naj-li človek napiše jeremijado ali satiro. V Rojanu štirikrat toliko Italijanov nego Slovencev in komaj še enkrat toliko Slovencev nego Nemcev? Kdo se smeje? Ne smejte se, kajti to je bridka resnica. Dobro si spolnil svojo dolžnost, slavni ti rojanski magistratov organ. Ako bi bili konstatovali mabratno razmerje mej Slovenci in Italijani, še bi morali reči, da število poslednjih ne odgovarja resničnim odnošajem, ampak da so previsoko poskočili. Ali štirikrat toliko Italijanov, to je že od sile. In na tako ljudsko štetje se sklicujejo zagovorniki odredbe škofjskega ordinarijata tržaškega ob zadevi slovenskih prepovedi. Ne slutite-li, kako se smešite?

Dijaška veselica. Kakor smo že javili prirede slovenski dijaški tržaške okolice v gostilni pri Ferlugi na Greti jutri svojo posebno veselico. To je za nas prva slična veselica. Mi se je pripravo veselimo, ker nam priča, da nam polagoma vendar vzraste nekoliko narodne inteligencije. To pa bi bilo dalekosežnega pomena, kajti jedna glavnih ovir, da Slovenci tržaške okolice ne morejo prav iz mesta, je uprav ta, da nimamo domače inteligencije. Zato pa naj bojo priredno pozdravljeni oni vrli dijaki, ki so skrbeli za prvi ta narodni pojav učeše se mladine naše. Ta pojav je vsakako znamenit v življenju tržaških Slovencev. Zato pa pozivljamo slovenske rodoljube tržaške, da kolikor moči v mnogobrojnem številu počaste prvo dijaško veselico v okolici tržaški. Pričetek je ob 6. uri in se veselica vrši pri vsakem vremenu.

Jednopravnost na pošti. Nek odlični tukajšnji trgovec hotel je pri poštnem uradu na tukajšnjem kolodvoru oddati s poštno nakaznico svoto 100 gld. Tiskanica bila je nemško-italijanska, naslov pa slovenski. Iz tega razloga ni hotel dotični uradnik vsprejeti nakaznice. Trgovec pritožil se je pri tukajšnji poštni direkciji, a dobil pismeni odgovor, s kojim se direkcija postavlja na stran uradnika, češ, da za slovenske naslove treba uporabljati nemško-slovenske tiskovine. Poštna direkcija dostavlja še, da se taki blanketi dobivajo pri vseh prodajalcih poštnih tiskovin. Na to moramo odgovoriti, da na zahtevo tacih tiskovin navadno dobivamo odgovor, da jih nimajo na prodaj. Ako se poštna direkcija tako pedantično drži dotičnih predpisov, vprašamo po vsej pravici: zakaj niso poštne oblasti povsod tako pedantične, kajti iz Dalmacije prihaja na stotine nemško-hrvatskih nakaznic z italijanskimi naslovi, koje se brez vseh ovir vsprejemajo in tu izplačujemo. Te bi marala po takem poštna direkcija vse do zadnje zavrniti. Isto tako je z nemškimi nakaznicami, prihajajočimi z Dunaja ali kacega drugega nemškega mesta, koje imajo italijanske naslove. Torej tu sem slučajno došli Čeh se ne more posluževati svojega jezika, ker tu ne najde česko-nemških tiskovin. In kaj naj počne, ako nemščine ne ume pisati? Ali bodisi tako ali tako: prosimo pa odločno, da poštna direkcija potrebno ukrene, da se bodo nemško-slovenske nakaznice zares povsod prodajali, kjer se prodajajo slične tiskovine in posebno pri c. kr. poštnih uradih. Mi zahtevamo popolno ravnopravnost svojemu jeziku in od te zahteve ne odmaknemo se ni za las.

Znamenje časa. Dokler je živela pokojna „Pro patria“ objavljali so radodarne doneske za to družbo vsi lahonski listi razun uradne „Adrie“, ki je pri tej barantiji ostala nepristranska. Naslednica „Pro patrie“ je „Lega nazionale“, koje podpira vedoma ali nevedoma tudi uradni list objavljajoč razne doneske za to društvo. Nedavno se je v tem listu pohvalno

omenjalo neke slike, prinešene po nekem lahonskem humorističnem listu, ki je predstavljala „Lego“ nekako preveč pomembno. Vsaj v resnih uradnih listih bi ne videli radi pospešiteljev te družbe, čije nameni so obče znani! —

Odbor „del. podp. društva“ je v svoji zadnji seji sklenil v prvi polovici meseca septembra prirediti društveno veselico.

Vabilo na veselico s plesom „kolom“, petjem, igro, deklamacijo in tombolo katero priredi „Pevsko in bralno društvo na Opčinah“ v nedeljo, dne 6. septembra 1891 na dvorišču gospoda Gorjupa na Opčinah. Razpored: 1. Volarič: Slovanski svet, zbor. 2. Stritar: Mladini, deklamacija. 3. Brajša: Predobri Bože, zbor. 4. Ribničan, šalospev. 6. Gluh mora biti, vesela igra v enem dejanji. 7. Gastronomična tombola. 8. Kolo, narodni ples. Odmor. 9. Narodni ples. Začetek točno ob 4 in pol ure popoldne. Ustopnina k veselici za neude 30 nvč., k plesu 60 nvč., za osebo, za ude k plesu 30 nvč., sedeži 10 nvč. Med posameznimi točkami in pri plesu svira domača godba.

Napovedana veselica v Podmelci dne 30. t. m. se prične ob 7 1/2 uri (mesto ob 8.) **Posebne vlake v Zagreb** povodom tamkajšnje jubilejne razstave in velikih pevskih i drugih slavnosti, priredi po jako znižani ceni in ugodnih pogojih dne 6. in 8. septembra t. l. (oziroma pričeni dne 5. i 7. sept.) iz Trsta, Gorice, Reke oziroma Ljubljane in Maribora - Ormoža g. Josip Pavlin imejitelj potovalne pisarne v Ljubljani, kjer se vozni listki, prospekti itd. dobe, kakor tudi v Trstu v tiskarni „Dolenčevi“ in v Gorici pri g. G. Likarju trgovcu.

V Gorico, ozir. na sv. Goro priredi potovalni odbor v Ljubljani dne 7. septembra t. l. tudi iz Trsta poseben vlak jako znižane cene in ugodnih pogojev. Vozni listki bodo 14 dni z dvakratnim izstopom veljavni.

Več o tem pove gori imenovani odbor in tudi mi pozneje.

Iz Sežane se nam piše: Danes zapustil nas je po 15 mesečnem nevrudljivo marljivem duhovskem službovanji, kot župnijski pomočnik, velečastiti gospod Bruno Kracik, preselivši se iz Sežane k sv. Antonu novemu v Trst.

Ta duševno silno skrbni gospod bil je, v pravem pomenu besede, vreden duhovnik, dober i iskren prijatelj mladeži in vsakteremu, osobito pa šolskim otrokom. Imel je malo, a še to je daroval. Skoraj celo zimo dajal je mnogim otrokom iz oddaljenih vasi, kateri so morali radi hudega mraza in burje čez poldan v Sežani ostati, obed in toplo sobo — s čemer je prihranil otrokom dosti trpljenja, starišem pa mnogo skrbi. Dragi Bog naj mu poplati njegova plemenita in usmiljena dela stotokrat! Obžalujemo globoko njegov odhod, ter mu želimo srečo i zadovoljnost v novi, namenjeni mu službi.

Iz Novoga mesta se nam piše: Kot dodatek dopisu v zadnji vaši številki blagovolite priobčiti še naslednje, ki je dokaj značilno za naše razmere. Leto dni je že skoro preteklo, odkar je izvoljen cestni odbor za naš okraj, a še danes ni konstituiran. Zato pač ni treba obilo truda, da se skličejo odborniki v ta namen, da si volijo načelnika. Zakaj se zavlačuje ta zadeva? Tako smemo uprašati, vsaj živimo v konstitucionalni državi. Na dan torej!

Iz Rocola se nam piše: Marsikaj čudnega se godi tu pri nas. Res, da je nastal v narodnem obziru nek prevrat ali renegetje, kakor povsod, tudi tu ne mirujejo. Povsod bi hoteli biti mej prvimi; a dobro je, da se jim stvar ne posreči: kdor visoko leta, nizko pade, pravi slovenski pregovor. Tega pa ti ljudje nočejo umeti. Trdijo vedno eno in isto: Lah gospoduje v mestu, gospodovati mora tudi v okolici in mi držimo ž njimi. A saj ni res! Prav za prav vi kukavice ne veste, s kom imate posla. Na nas poštene vaše brate se hudujete, a pred sovražniki vašimi ste ponižna jag-

njeta. Vas gotovo ne oblije rudečica sramote, ko vam kdo od naših očita renegetstvo. A zakaj ne? Zato ne, ker niti prepričani niste, o čem vam govori; vi ne veste, kje prav za prav ste grešili. In veste kdo je tisti vaš prijatelj, vaš velik dobrotnik? Iluzija! Tisti, ki pri volitvah vam obeta hrbe in doline, a vas navadno obsiplje s prvokami, zaničuje vaš jezik, narod in vero. In vi mu greste na roko. Sramota za vas, nezvesti sinovi svojega rodu! Pri zadnjih državnoborskih volitvah bali ste se na dan, to smo se prepričali. A sedaj delate zapreke, da se ne bi Rocol, odnosno II. okraj, narodno probudil. Boj, katerega bijemo, je trd, a ne omahnemo, ker vemo, da se jasni tudi pri nas. Ustanovljenje pevskega narodnega zbora bode olajšalo breme boja za narodni obstanek nekaterim tukajšnjim rodoljubom, ki se neprenehoma trudijo, da iztrebimo neznačajnost, zanešeno po naših nasprotnikih. Ni vam dovolj, da ste se osmešili pred vsem svetom (o preteklih deželnih volitvah), ampak sedaj rujete zopet proti narodnim društvom in meseče polena pod nogo „Svobodi“? Radi bi bili osnovali laški pevski zbor, a vas ni dovolj; ali se bojite? Mogoče, da vam nedostaje poguma. Poslušajte nas in poprimite se našega društva. Čemu se oklepate tistih, ki vam delajo vse mogoče krivice. A vi narodni možje, ne smete biti narodni samo pri kozarcu, ampak podpirajte velepotrebni pevski zbor, ki išče in pričakuje le od vas zaslombe? Zakaj ne pošljate svojih sinov k pouku v narodnem petju. Dovolite, da se vsaj vaši otroci kaj naučijo. Ko vidite, da slovenskih šol nimamo, pošljajte jih vsaj v pevsko šolo, da se tu navzamejo narodnega duha. Naš pevski zbor napreduje vrlo. Ne morem si kaj, da ne bi ga tu gorko priporočal v podporo rodoljubom, kajti stroški so veliki. To velja tudi narodnjakom izven Rocola, kajti velikanska bi bila škoda, ako bi mladeniči II. okraja zaostali na početem potu. — **Svobodaš.**

Nekoliko statistike. Mestni magistrat v Trstu izdal je, kakor druga leta, tudi letos tiskan izkaz o ljudskih in mestnih šolah v Trstu in njega okolici. Iz tega povzemamo, da je v minolem šolskem letu poučevalo na trž. šolah 76 učiteljev in 82 učiteljic, 17 katehetov in 10 družih učnih moči. Šole v mestu obiskovalo je 5196 otrok moškega in 4907 ženskega spola. Šole v okolici obiskovane so bile kakor sledi: Barkovlje (laški oddelek) 31 fantičev, (slovenski oddelek) 92 fantičev — v obeh oddelkih 151 deklic; Bazovica 99 fantičev in 115 deklic; Vrdela 182 fantičev in 213 deklic; Opčine 123 fantičev in 141 deklet; Prosek-Kontovelj 131 fantičev in 156 deklet; Rojan (laški oddelek) 52 fantičev, (slovenski oddelek) 140 fantičev; deklet 214; Sv. Križ 118 fantičev in 107 deklic; Škedenj (laški oddelek) 116 dečkov (slovenski oddelek) 160 dečkov, 250 deklic; Trebče 42 dečkov in 48 deklic. Vkupe je torej obiskovalo okoličanske šole 1886 dečkov in 1481 deklic. Mej temi pohaja laške oddelke 199 dečkov in menda uprav toliko deklic: torej katic 400—500 naših slovenskih otrok izgubilo se bode ali potujčilo v naši sredi, v onih učilnicah, za kojih vzdrževanje doprinaša slovenski okoličan, plačevajoč magistratu visoke občinske pristojbine in doklade. Tem 4—500 nežnim otrokom predava se celo prepotrebni krščanski nauk v njim tujem, laškem jeziku ter se vsled tega odgajajo zajedno tudi v verske mlačneže. Ali nasprotniki še niso s tem zadovoljni, temveč mislijo in tuhtajo, kako bi mogli še drugod po tržaški okolici ustanoviti kako laško šolo, da čem dalje širijo svoj jezik in kulturo. Po tem izkazu pohaja izključljivo italijanske šole v Trstu preko 10.000 otrok. Pač velikanska moč, koja mora v narodnem obziru kaj hasniti laškemu življu ter širiti njega ne čisto avstrijske nazore!

Kontrolni zbori domobrancev vršili se bodo v okrajih tržaškega bataljona (št. 72):

14. oktobra v Komnu, 16. v Sežani, 18. v Buzetu, 20. v Piranu, 22. in 23. v Kopru in 25. do 31. oktobra v Trstu. — V okraju pazinskega bataljona (št. 73): 2. oktobra v Rovinju, 4. v Poreču, 5. v Matavunu, 6. v Bujeh, 8. v Podgradu, 9. v Voloski 11. v Labinju, 12. v Pazinu, 14. v Vodnjaju, 15. v Pulji, 19. v Čresu, 21. v Krku in 23. v Malem Lošnju. V okraju goriškega bataljona (št. 74): 3. oktobra v Boveu, 5. v Kobaridu, 7. v Tolminu, 9. v Cerknem, 12. v Kanalu, 15. v Korminu, 17. v Cervinjanu, 19. v Trziču, 20. v Gradiški, 22. v Ajdovščini in 24. v Gorici.

Dražba konj. Dne 31. t. m. od 10—12 ure predpoludnem prodali bodo v vojašnici rojanski 14 konj.

Na kaj moramo paziti pri jedi? Mej najugodnejšimi čutstvi je ta, ako se človek vsede k mizi s živim apetitom v želodcu. Zdrav in zmeren človek ve dobro, kedaj je sit in tedaj neha jesti ob pravem času. Bolniku ne sme njega lakota nikdar biti merodajna za množino jedi; enako nam treba biti tudi opreznim pri otrocih, pri katerih postane preobjedost zvečine tudi navada. V tem tiči važna točka v izgojevanju otrok. Trikrat pri malih otrocih in pri osebah, bolehaajočih na želodcu, štirikrat zadosti je jesti; mej eno in drugo jedjo pa more preteči zadostni čas za dobro prebavo počite jedi. Kratko, ali važno pravilo za urejenje naših jedi je sledeče: Nikar ne jej, ako ti je živčevje ali duša jako razburjena ali ako te je malo časa pred jedjo vzburla kaka žalost ali jeza. — Jej počasi in vse, kar je trše, dobro prezveči, kajti Nemeec pravi: „gut gekaut, ist halb verdaut“. — Ne moj použivati nikoli vročih jedi, kajti ta razvada ne škodi samo zobem, ampak je tudi opasna želodcu. — Ne pij med jedjo ali po jedi mrzle vode ali piva. S tem škodiš zobem in želodcu, koji ne more prebavljati. Tvoja jed ne sme biti prepusta, kajti slabost, pomanjkanje krvi, želodčne in druge bolezni izhajajo osobito od prepustih jedi. Ne moj tudi kratiti si jedi iz bahatosti, da malo sneš. — Preobjedost postane lahko razvada; posledice so jej preobloženje želodca, bolesi v spodnjem telesu, lenoba in druge bolezni; zajedno nas pa ponižuje pod živali, ki poznajo svojo mero.

Znano figovo drevo, ki je tako bujno rastlo na vodnjaku na velikem trgu pred mestno hišo, podrla je minoli teden neizprosna sekira na ukaz mestne delegacije. To drevo videti je bilo romantično rastoče v samem skalovju vodometovem. Stalo je na svojem prostoru katic 25 let; ni čuda, ako je meščanom po njem žal in časniki karji kričé proti delegacijskemu ukrepu.

Uboštvo v Trstu. Minolo nedeljo prišel je v mestno bolnico 12 letni deček milo proseč, naj bi šli na njegov dom po mater, ki je že davno bolna ter je tedaj posebno shujšala. Dva nosača prišla sta kmalu nato v dotično stanovanje v ulici Solitario št. 13. ter tu našla na revnem, trdem in umazanem ležišču 36 letno žensko. Ano Caffieri umirajočo, bolj podobno smrti nego človeku, kajti bilo jo je samo okostje. Rahlo sta jo prijela ter odnesla v bolnico, kjer je kmalu potem umrla trdno sklepač s koščenicama rokama glavico 12 letnega svojega sinčka, ki je pri postelji klečal in mlo jokal. Bila je uđova in ni imela od nikoder nobene podpore; preživljala se je zgolj z znano juho, ki jej je deček prinašal vsaki dan iz ubožnice. Vsled tega jela je hirati in vsa sestradena je tudi umrla.

Influenca razsaja sedaj v Varšavi in po nje okolici.

Znano Terezijo Badini odveli so v kaznilnico v Begnje, da tam prebije odmerjeno jej kazen. To je tisto neusmiljeno ženše, ki je svojo pastorko do smrti mučilo.

„Slovenskega Pravnika“ št. 8. je izšla z naslednje vsebino: 1. Dr. R. Pipuš: Kaznjivi poskus. 2. Iz krivosodne prakše. 3. Pravna vprašanja. 4. Književna poročila. 5. Razne vesti.

